

POISSAOLOjen VAIKUTUKSET opiskelijan oppimiseen

Riitta Pappinen

Kehittämishankeraportti
Joulukuu 2009

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) PAPPINEN, Riitta	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	Päivämäärä 30.11.2009
	Sivumäärä 38	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi POISSAOLOJEN VAIKUTUKSEN OPISKELIJAN OPPIMISEEN		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) TURPEINEN, Veijo		
Toimeksiantaja(t) TIMONEN, Kyösti ja PÖLÖNEN, Harri		
Tiivistelmä <p>Tässä kehittämishankkeessa selvitettiin Pohjois-Karjalan koulutus- kuntayhtymässä, Ammattiopisto Joensuu palvelut Kaupan ja hallin- non alan koulutus, millainen vaikutus opiskelijan poissaoloilla on opiskelijaan itseensä, ryhmään, kouluun, elinkeinoelämään, ryhmän ohjaajaan ja opettajaan.</p> <p>Aineiston keräämiseksi haastateltiin henkilökuntaa ja opiskelijoita pääosin keväällä 2008. Kummastakin henkilöstöryhmästä valittiin satunnaisotannalla 4-6 henkilön ryhmä. Tutkimuksessa kävi ilmi muun muassa, että opiskelijoiden ja opettajien keskuudessa on hy- vin erilaisia näkemyksiä poissaoloista. Tässä hankeraportissa esitel- lään haastattelututkimuksen tuloksia tiivistetysti.</p> <p>Poissaolojen seurantaan oppilaitoksessa tullaan tekemään muutok- sia. Tehtyjen muutosten vaikutusta opiskelijan poissaoloihin on hy- vä seurata uuden tutkimuksen avulla.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Poissaolot		
Muut tiedot		

Author(s) PAPPINEN, Riitta	Type of publication Development project report	Date 30112009
	Pages 38	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title HOW ABSENCES AFFECT IN STUDENT'S LEARNING		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) TURPEINEN, Veijo		
Assigned by TIMONEN, Kyösti ja PÖLÖNEN, Harri		
Abstract <p>In this interview-based research in North Karelia Educational Federation of Municipalities, North Karelia College, Joensuu (Services) fields of Business and Administration, was researched how absences affect to student, group, school, business, group mentor and teacher.</p> <p>For collection of material were personnel and students interviewed mostly in spring 2008. From personnel and students was chosen group of 4-6 persons by simple random sampling. In answers turned out that both among students and teachers have very different opinions of absences. Interview-based research results are submitted compressed in this project report.</p> <p>Changes in monitoring absences in academes will be done. How chances affect to absences is good to follow up in new research</p>		
Keywords Absences		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTA JA TAVOITTEET.....	1
2.1	Pkky AmoJP	1
2.2	Haastattelututkimus.....	2
3	TULOKSET JA PÄÄTELMÄT	3
3.1	Vaikuttavuus.....	3
3.2	Poissaoloista kertominen	9
3.3	Ilmoittaminen ja merkitseminen	10
3.4	Poissaoloihin puuttuminen.....	11
3.5	Korvaaminen	12
3.6	Oppimiskäsitys ja oppiminen.....	12
3.7	Oppimista tapahtuu myös koulun ulkopuolella.....	13
3.8	Teoriaa ja käytäntöä.....	14
3.9	Temperamentti huomioon	15
3.10	Opiskelijan mahdollisuudet vaikuttaa opetukseen.....	15
3.11	Yhteydenpito opiskelijan kotiin	16
3.12	Opiskelijan vastuu	17
3.13	Turvallinen kasvatusorganisaatio	18
3.14	Erityisopetuksen tarve.....	19
4	TARKASTELU.....	21

4.1	Haastateltavana opiskelija.....	21
4.2	Haastateltavana henkilökuntaan kuuluva	21
5	AVOIMEKSI JÄÄNEET ASIAT	21
6	OMIA NÄKEMYKSIÄ JA SUOSITUKSIA	22
7	TAUSTAnäkemystä	24
8	LOPPUSANAT.....	25
	LÄHTEET.....	25
	LIITTEET	28
	Liite 1. Oppilaitokselta tutkimusluvan pyyntö.....	28
	Liite 2. Saate tutkimukseen osallistuville	29
	Liite 3. Tutkimukseen osallistujan lupa	30
	Liite 4. Tutkimukseen osallistujan huoltajan lupa.....	31
	Liite 5. Kysymykset opiskelijalle.....	32
	Liite 6. Kysymykset opettajalle	33
	KUVIOT	
	KUVIO 1. Opiskelijan poissaolot vaikuttavat	4
	KUVIO 2. Poissaolojen vaikutus elinkeinoelämään.....	5
	KUVIO 3. Poissaolojen vaikutus kouluun.....	5
	KUVIO 4. Poissaolojen vaikutus ryhmään.....	6
	KUVIO 5. Poissaolojen vaikutus ryhmänohjaajaan	6
	KUVIO 6. Poissaolojen vaikutus opettajaan	7
	KUVIO 7. Opiskelijan poissaoloihin vaikuttaa	8

1 JOHDANTO

Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymässä Kaupan- ja hallinnonalan koulutuksessa opiskelijan poissaolot koettiin asiaksi, johon haluttiin puuttua. Tässä kehittämishankkeessa on oppilaitoksen pyynnöstä tutkittu, mihin kaikkeen opiskelijan poissaolot opetuksesta voivat vaikuttaa. Tavoitteena on löytää hyviä käytänteitä, jotta poissaoloja tulisi jatkossa entistä vähemmän. Tässä raportissa esitellään aluksi oppilaitos ja koulutusala sekä haastattelututkimuksen toteutuksen eteneminen. Tuloksista päälimmäisenä on poissaolojen vaikuttavuus, josta on nostettu esille poissaoloista kertomisen-, ilmoittamisen- ja merkitsemisen käytäntöjä. Lisäksi tarkastellaan poissaoloihin puuttumista ja poissaolojen korvaamista. Raportissa on huomioitu myös oppimiskäsitystä, opetusmenetelmien ja oppimisympäristön vaikutuksia oppimistapah-tumaan ja näkemystä vastuusta.

2 TAUSTA JA TAVOITTEET

2.1 Pkky AmojP

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä (Pkky) on Pohjois-Karjalan maakunnan kuntien omistama koulutus- ja kehittämisorganisaatio, jolla on toimintaa koko maakunnan alueella: ammatillinen peruskoulutus, ammatillinen aikuiskoulutus, oppisopimuskou-lutus, vapaa sivistystyö ja kesäyliopistotoiminta. Web-sivujen mukaan koulutuskun-tayhtymä on mukana myös ammattikorkeakoulutuksessa.

Opiskelijoita koulutusyksiköissä on noin 7700 ja henkilökuntaa noin 1050, josta ope-tushenkilöstöä on noin 650. Ammattiopistojen (Amo) keskeinen koulutusmuoto on ammatillinen peruskoulutus, johon koulutusta on saatavana lähes 20 alalle. Joensuu

Palveluissa (Jp) opiskelijat voivat suorittaa kaupan ja hallinnon-, sosiaali- ja terveys-, matkailu, ravitsemis- ja talousalan tutkintoja Lisäksi tarjolla on ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, Ammattistartti ja muutaman vuoden tauon jälkeen jälleen Talouskoulu.

2.2 Haastattelututkimus

Pkky AmojP:n koulutusalan rehtori kävi seminaarissamme esittämässä haasteen, että poissaoloihin suhtautumisessa saattaa olla erilaisia näkemyksiä niin opiskelijoiden kuin henkilökunnankin keskuudessa ja tästä olisi hyvä saada tietoa.

Hanke käynnistyi suunnittelulla: Kerätäänkö aineisto itse vai onko olemassa valmista materiaalia? Ketkä ovat tutkimuksen kohteena? Millainen aikaulottuvuus tarvitaan, jotta ongelmiin saataisiin kelvollinen vastaus? Poikkileikkaustutkimus lyhyellä ajalla vai pitkittäistutkimus, jossa seurataan ilmiön kehittymistä tai halutaan katsoa, miten asiat muuttuvat jonkin käsittelyn seurauksena ajankohdasta toiseen.

Oppilaitokselle meni pyyntö (liite 1) haastatteluluvasta, jonka he myönsivät. Haastateltavat saivat saatteen (liite 2) tutkimukseen osallistumisesta ja allekirjoittivat luvan (liite 3). Mikäli osallistuja oli alaikäinen, luvan allekirjoitti myös haastatteluun osallistujan huoltaja (liite 4). Tutkimukseen haastateltiin henkilökuntaa ja opiskelijoita. Kummastakin satunnaisotannalla valittiin 4-6 henkilön ryhmä. Haastatteluun suostumisprosentti oli täydet sata. Yhden alaikäisen osalta huoltaja jätti täyttämättä aineiston käytön suostumuksen kohdan ja tältä osin saatua materiaalia ei tutkimuksessa voitu hyödyntää.

Tutkimuksen aineiston kerääminen toteutettiin lomakehaastatteluna, jossa kysymysten esittämisjärjestys oli määrätty (liitteet 5 ja 6). Haastattelun toteutus suoritettiin yhtä haastattelua lukuun ottamatta koulun tiloissa. Aikaa oli varattu tunti kunkin yksilöhaastattelua varten ja koulun tiloissa tapahtuneet haastattelut sopivat tähän aika-kehykseen kaikkien haastateltavien osalta. Tavoitteena oli löytää hyvät käytännöt ja

tuoda ne esille ryhmänohjaajille, jotta he saavat jatkossa selittämättömät poissaolot ja sitä kautta myös keskeytysten määrän pienenemään.

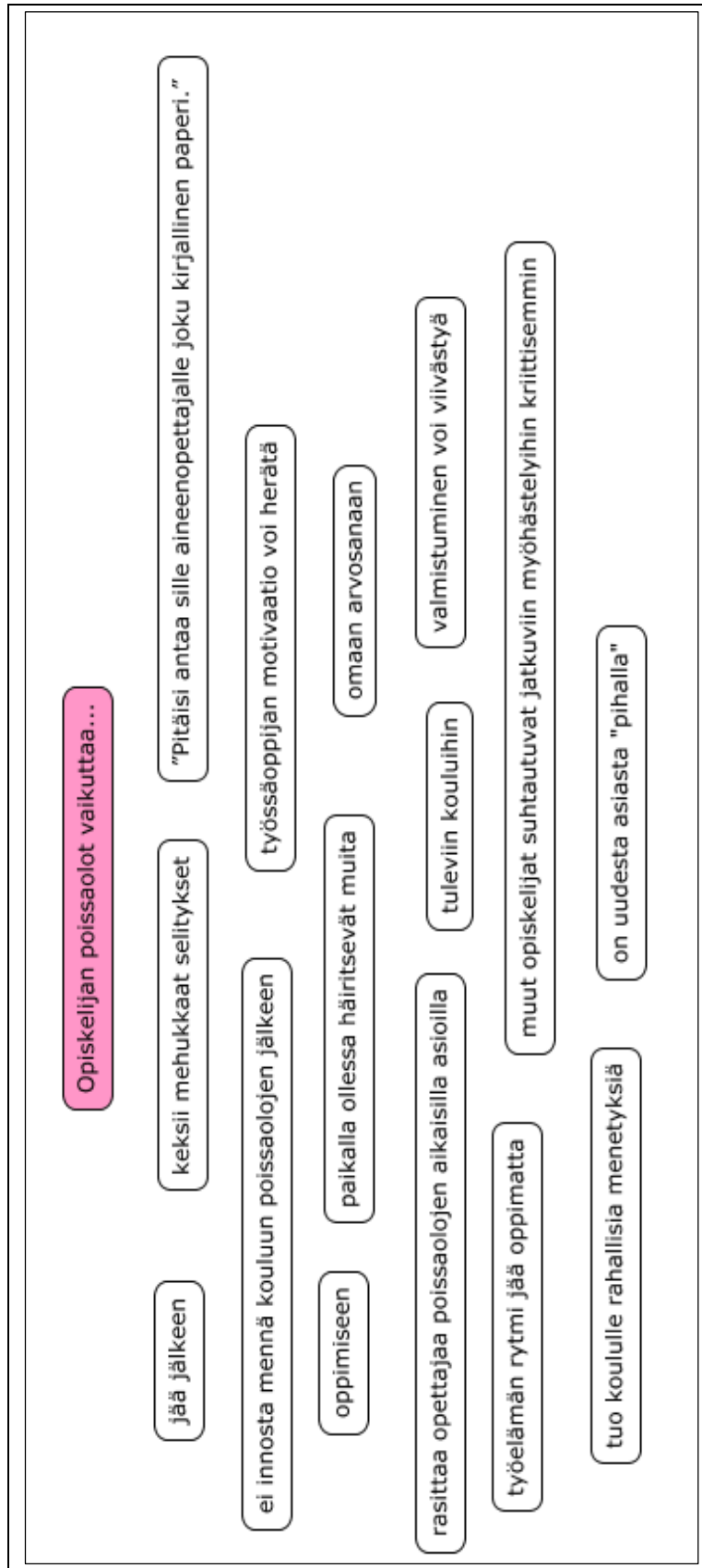
Tavoitteena oli esittää, miten opettajia voi ohjata toimimaan oikeaan suuntaan: toimintatapojen noudattamisen tärkeys.

Tutkimuksen tarkoitus oli kartoittava ja selittävä. Haastattelun kysymyksien pohjalta tavoitteena oli käsitekartan piirtäminen poissaolojen vaikuttavuudesta. Tutkimuksessa haasteltiin kahta pienryhmää: henkilökunnan edustajat ja opiskelijat. Haastattelut toteutettiin pääosin kevään 2008 aikana.

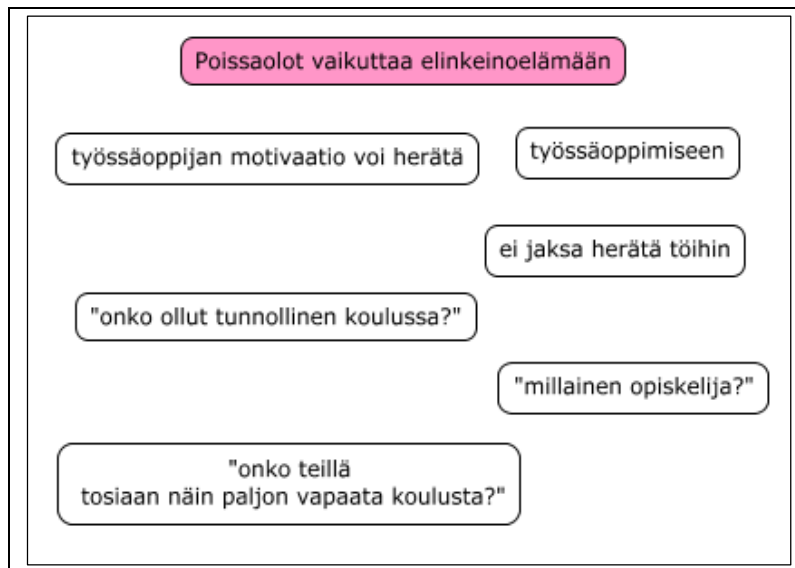
3 TULOKSET JA PÄÄTELMÄT

3.1 Vaikuttavuus

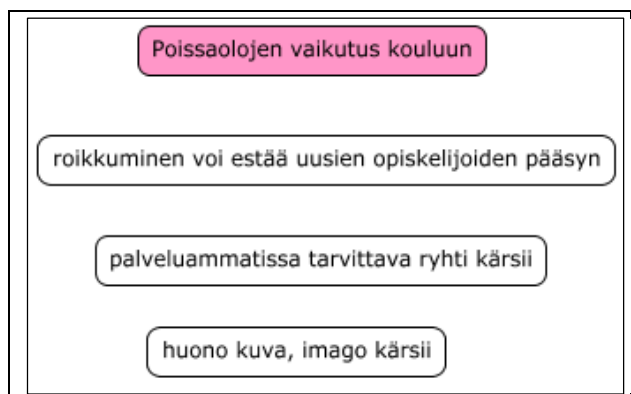
Poissaolot, sen lisäksi että ne vaikuttavat opiskelijaan henkilökohtaisesti, vaikuttavat haastattelutulosten mukaan ainakin elinkeinoelämään, kouluun, ryhmään, ryhmänohjaajaan ja opettajaan. Kuvioiden 1-6 sisältö opiskelijan poissaolojen vaikutuksista on koottu haastatteluista niin, että niissä ovat sekä opiskelijan että henkilökunnan näkemykset yhdessä.

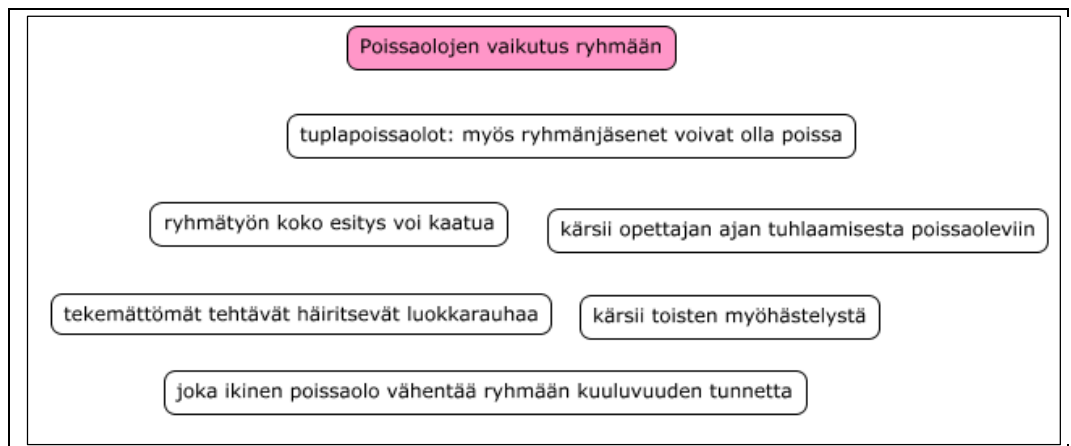
KUVIO 1. Opiskelijan poissaolot vaikuttavat

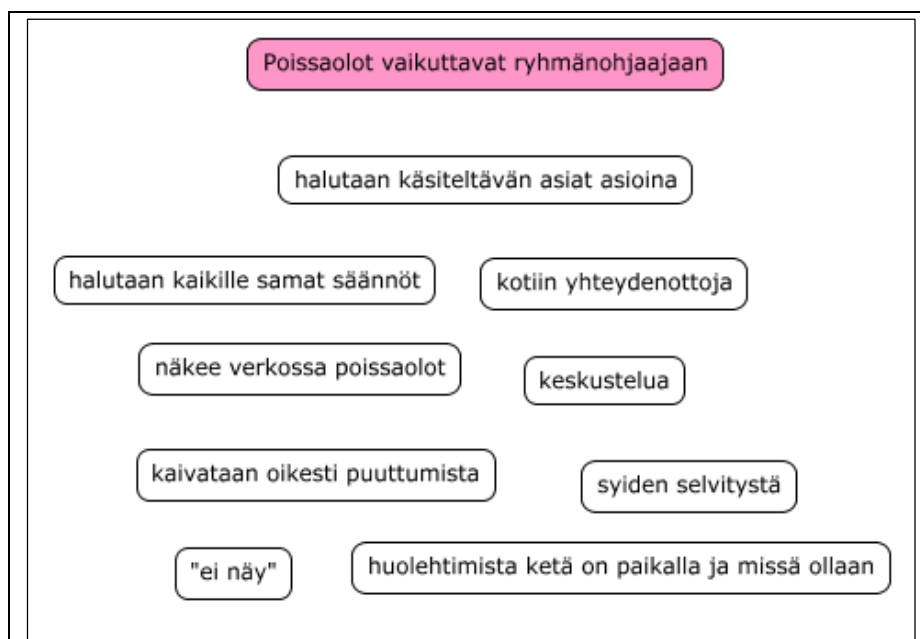
KUVIO 2. Poissaolojen vaikutus elinkeinoelämään

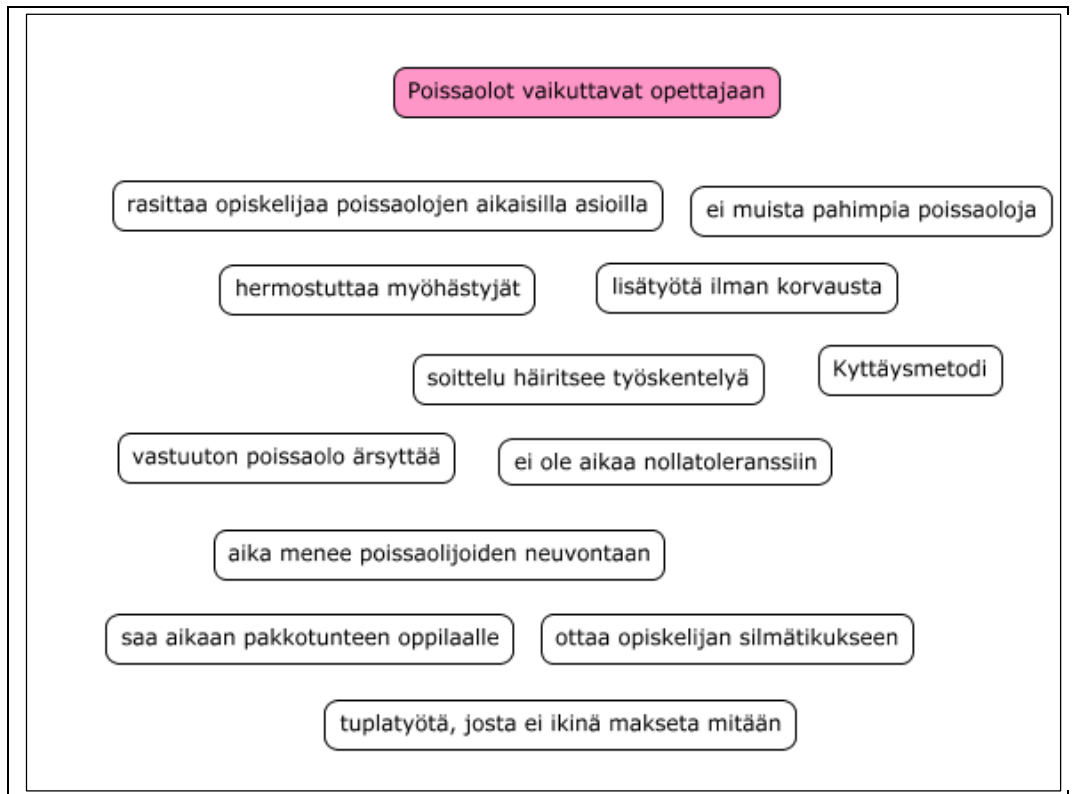
KUVIO 3. Poissaolojen vaikutus kouluun

KUVIO 4. Poissaolojen vaikutus ryhmään

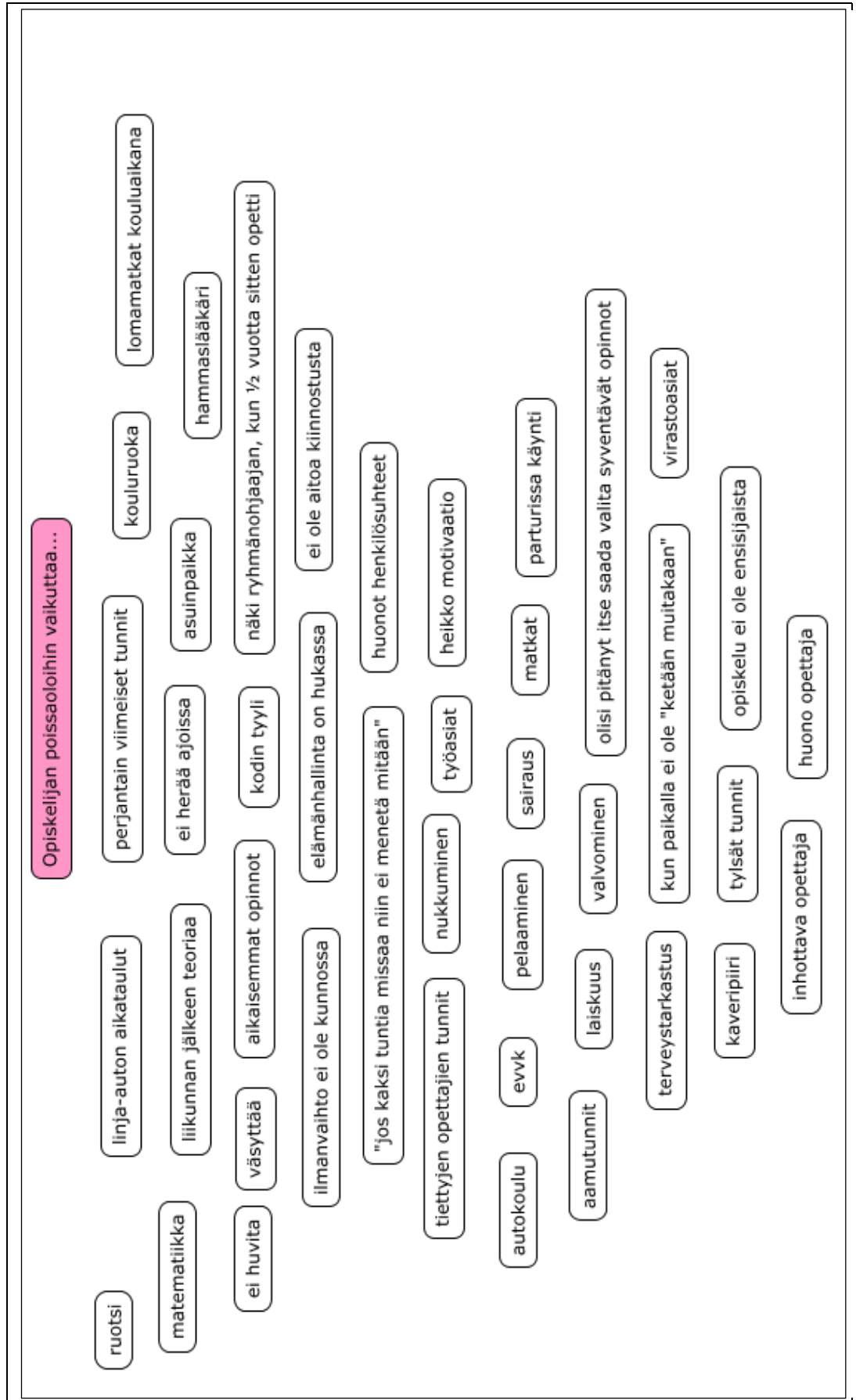

KUVIO 5. Poissaolojen vaikutus ryhmänohjaajaan

KUVIO 6. Poissaolojen vaikutus opettajaan

Kuten haastatteluista kootut vastaukset kysymykseen "mihin kaikkiin asioihin poissaolo vaikuttaa" osoittaa, niin poissaolojen vaikutukset ovat laajat. Toisaalta monet asiat saavat aikaan tai aiheuttavat luvallisia ja luvattomia poissaoloja eli vaikuttavat opiskelijan poissaoloon kuten kuvio 7 ilmentää.

KUVIO 7. Opiskelijan poissaoloihin vaikuttaa

3.2 Poissaoloista kertominen

”Jokainen ryhmänohjaaja käy läpi orientaatiopäivien aikana koulun säännöt.”

”Korostan ainakin sitä tapaa, että työelämä, työsuhde loppuu siihen, jos tällaista ilmenee.”

*”Korostan ensiluokkalaisille pientä poissaoloa, myöhästymistä viisi minuuttia, kahvi-
tauolla liian pitkään oloa. Nämä ovat sellaisia, että kiukuttavat minua eniten.”*

Ryhmänohjaajana *”välitunnilla olen voinut käydä kirjoittamassa taululle, että pitää ilmoittaa.”*

”Jokaisen opettajan pitäisi kertoa, että poissaolot vaikuttavat opintoihin niin, että tärkeitä asioita tulee tunnilla.”

”Toivottavasti on kerrottu myös se, että mitä se vaikuttaa myös siihen ryhmään.”

”Noudatetaan samoja käytäntöjä kuin työelämässäkin, että ei työstäkään saa olla poissa ilman sairauslomatoistusta.”

”Olen myös kertonut, että aika monesti, kun opiskelija hakee ensimmäistä työpaikkaa, niin otetaan koululle yhteyttä ja kysytään, että minkälainen opiskelija on ja onko ollut poissaoloja.”

Työssäoppimisen yhteydessä poissaoloihin suhtautuminen: *”Tämä yritys toivoo, että tästä opiskelijasta on hyötyä heille, eikä ota turhia poissaoloja.”* *”Toimia työelämän säännöillä.”*

”Sitten kun alkaa uusi kurssi, niin sanotaan, että paljonko saa olla poissaoloja, jotta kurssi on läpi.” *”Osa porukasta on sellaista, että on luokassa, mutta ei ole läsnä.”*

”Läsnä on monta, vaan ne tekevät sitten omia juttuja.” *”Muutama on sitten, että ne vain siellä roikkuu ja tekee mitä huvittaa.”* Miksi seurataan poissaoloja ja annetaan siihen rajoja, miksi ei seurata todellista läsnäoloa vaikka osallistuva läsnäolo ja sen tukeminen on yhteisöllisen oppimisen kannalta merkittävämpää.

3.3 Ilmoittaminen ja merkitseminen

Mitä ja milloin opiskelijoille on kerrottu poissaolojen ilmoittamisesta?

Onhan niitä sovittu yhteisiä juttuja, vaan ne aina unohtuu.” ”Jos olette poissa, niin aamulla tekstiviesti, sähköposti tai mikä tahansa ilmoitus, että olette poissa. Heti, kun palaatte kouluun, niin heti pitää olla huoltajalta lappu, lääkärin tai terveidenhoitajan todistus tai joku muu luotettava selvitys.”

Ilmoittamisesta kysyttäessä tuli esille, että poissaolojen merkitsemisestä on tiedosto, johon poissaoloja merkitään ja lisäksi opettajilla on omat henkilökohtaiset päiväkirjat. Mikään ei takaa, että opettaja vie merkinnän poissaolosta päiväkirjaan, jos niitä ei tule viedyksi päivittäin. *”Meillä on paljon opettajia, jotka vievät hyvin tunnollisesti. Sitten meillä on opettajia, joilla ei paljon merkintöjä näy tai ne tulevat hyvin viiveellä.” ”Jos selvitykset eivät ole asianmukaiset, niin silloin pitää puuttua.” ”Opettajan pitäisi merkitä poissaolot viikoittain, vaan joskus ne unohtuvat.” ”Ryhmänohjaaja voi vain arvuutella, että tuon opettajan tunneilta on ollut neljä tuntia poissa. Onkohan ne kaikki yhtenä päivänä vai onko ne kolmen päivän aikana. Jos vielä opettajat kirjaavat poissaoloja kahden kolmen viikon välein, niin on vielä hankalampaa selvittää, että mikä se oli. Kyseisessä tiedostossa ei näy, että mikä se poissaolomäärä oli ennen kyseistä päivittämistä.” ”Jos ruvettaisiin paremmin selvittelemään, meillä pitäisi kulkea ryhmäkohtainen päiväkirja, jolloin huomattaisiin heti, jos on ollut poissa.” ”Ryhmänohjaaja voisi heti kirjata selvitetyksi, josta kaikki tietäisivät heti.” ”Opiskelijat ovat hyvin älykkäitä ihmisiä. Sana kiertää kahdessa minuutissa kolmenkymmenen ihmisen keskuudessa, että joku tietty opettaja ei merkkää poissaoloja tai ettei niihin kiinnitä huomiota.”*

3.4 Poissaoloihin puuttuminen

Milloin ja miten poissaoloihin puututaan?

Mistä opettaja näkee, että oliko opiskelija edellisellä tunnilla? ”*Ei mistään.*” ”*Jakson kohdalla olisi hyvä, jos näkisi päivittäisin tai vähintäänkin viikoittaisen tilanteen.*” Poissaoloihin puuttumisessa ”*ei ole selkeää yhtenäistä pelisääntöä.*” Tuli esille, että ”*ryhmänohjaajilla on erilaisia tapoja puuttua poissaoloihin*” ja ”*kaitpa se ryhmänohjaaja niihin puuttuu.*” Tosin ”*toiset ovat tiukempia kuin toiset.*” Vahvasti toivottiin ”*systemaattisuutta lisää.*” ”*Jos olisi tiukka linja ja puuttuminen, niin oppilaat rupeaisivat tarkemmin miettimään, että ollako poissa vai ei.*” ”*Ei voi olla yksittäisen työntekijän valinta, että noudatanko minä niitä vai en.*” ”*Linjaukset pitäisi saada yhteneviksi, että yksittäiset työntekijät eivät leimautuisi, jotka noudattavat sovittuja sääntöjä.*” Sekä opiskelijat että henkilökunta perään kuuluttivat, että ”*käytäntötavat pitäisi olla samat kaikille*”.

”*Jok’ikinen poissaolotunti merkitään ylös ja sitten, kun tietty raja ylittyy, siitä tulee sanktiot.*” Käsitys tietystä rajasta oli hyvin erilainen eri henkilöillä. ”*Jok’ikisen poissaolon pitäisi aiheuttaa opettajassa huolestumisen.*” ”*Poissaoloihin pitää olla syy.*” ”*Poissaolot täytyy selvittää.*” ”*Poissaolon syy pitäisi aina selvittää, koska jos syytä ei selvitä ajoissa, niistä voi tulla isompia asioita.*” ”*Pitäisi olla yhtenäinen linja, että jokainen poissaolo pitäisi korvata tai olla lääkärintodistus.*” On olemassa lomake, jolla opiskelija voi anoa lupaa olla poissa. ”*Meillä on ollut keskustelua, että pitäisikö tämä lomake hävittää kokonaan.*” ”*Aina pitäisi puuttua heti, kun opiskelija on poissa.*” ”*Oman oppiaineensa osalta jokaisen opettajan pitäisi puuttua.*” ”*Jos ne taustat tietää, niin voi ymmärtää paremmin niin hyvässä kuin huonossa.*” ”*Poissaoloihin vaikuttaisi kaikista eniten se, että ryhmänohjaaja keskustelisi asiasta opiskelijan kanssa, ottaisi selvälle niitä syitä, eikä vaan aina kysyttäisi, että miksi olit poissa. Eikä syytetäisiin opiskelijaa heti jostakin, vaan asiat pitäisi käydä ihan asioina läpi.*” ”*Otetaan yhteyttä vanhempiin tai opiskelijan ollessa täysikäinen vaaditaan häneltä luotettava selvitys.*” ”*Jos opiskelija on paljon poissa, niin ryhmänohjaaja keskustelee ja rehtorin puheille. Annetaan kirjallinen varoitus. Siihen on kutsuttava vanhemmat mukaan.*”

”Se on aina tilannekohtaista, että kuinka paljon sitä poissaoloa voi olla.” ”Onhan meillä opiskelijoita, noilla on paljon poissaoloja ja silti pärjäävät hyvin.” ”Nollatoleranssista, opettajilla on niin paljon tätä muuta työtä, että ei me pystytä jokaista tuntia vahtimaan. 30 tuntia. Se vaihtelee ryhmänohjaajittain.” ”Sitten kun on 100 tuntia yhden jakson aikana, niin ohjaaja, reksi ja sitten puuttuu Kela, että ne saattaa ihan viedä kämpän alta.” ”Lukiossa on tällainen kurssipoissaoloraja. Semmoinen olisi ihan hyvä systeemi, että voi tulla enemmän poissaoloja, vaan sitten vaikka alennettaisiin arvosanoja.”

3.5 Korvaaminen

Koulun internet-sivuilla on seuraavanlainen ohje: *”Poissaolojen korvaamismenettelyn ansiosta opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa myös niissä tilanteissa, jolloin hän ei voinut osallistua opetukseen. Poissaolot eivät vaikutakaan arviointiin.”* (<http://www.pkky.fi/Resource.phx/pkky/amo/joensuup/kaha/opiskelijalle/poissaohje.htx>) Haastattelussa tuli esille, että *”ei ole yhtenäistä korvaamiskäytäntöä.”* *”Ne yleensä saa sillä korvattua, että on tehnyt ne tehtävät, mitä pitää tehdä tunnilla.”* Opettajilta *”kysytään korvaavia tehtäviä. Pitääkö meidän myöntyä tällaiseen, että se teettää opettajille ylimääräistä työtä”. ”Korvauskäytäntö teettää lisätyötä opettajalle.”*

3.6 Oppimiskäsitys ja oppiminen

”Kun peruskoulusta tulee, niin on iso muutos, kun istuu pitkiä päiviä. Se on kyllä tietysti opettajasta kiinni, että miten...” *”Oppimiskäsitys muuttuu, että miten vapaata tämä meininki on täällä.”*

”Opiskelijoita kiinnostaa koulussa uudet asiat.” *”Opettajien pitää rakentaa tuntinsa niin, että se ei ole vain tylsää puurtamista.”* *”Joka tunnille voi kyllä jonkun pirteän hetken tehdä.”* *”Se pirteä hetki ei tarvitse kestää, kuin kaksi minuuttia, mutta se antaa sille opiskelijalle motivaatiota olla siellä.”*

”Olen antanut enemmän itselleni ja oppilailleni vapautta tehdä asioita ja tämä on tuonut parempia oppimistuloksia.” ”Oppimiskäsitys on konstruktivistinen ja kyllä se toteutuu.” Kuitenkin puheenvuoroissa tuli esille, että *”oppimiskäsitys pohjautuu aika monella siihen, että kaikki oppii samalla tavalla.”* Kun opiskelijan kannalta *”jok’ikinen oppimistapahtuma on oma yksilönsä ja sitä ei voi verrata johonkin toiseen tapahtumaan.”*

”Koulu olettaa, että oppilas oppii asiat kerralla. Nyt pitäisi koulun käydä katsomassa itseään peilistä, että ei koulukaan opi asioita kerralla, vaan siinä saattaa mennä vuosia.”

Laki ammatillisesta koulutuksesta Järjestämismuoto 15§: *Koulutus voidaan järjestää lähi-, etä- ja monimuoto-opetuksena, oppisopimuskoulutuksena tai muutoin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä.*

”Kyllä varmasti monimuotoinen opiskelu on kaikista mielenkiintoisin sieltä opiskelijan näkökannasta.” ”Se on haasteellisin opettajan näkökannalta.” ”Opiskelija pystyy monimuotoisessa opiskelussa tekemään sitä hommaansa vapaammin.” ”Selvitystyö, jota tehdään normaalien oppituntien ulkopuolella, kasvattaa motivaatiota tulla oppitunneille.”

3.7 Oppimista tapahtuu myös koulun ulkopuolella

”Pitäisi saada aikaan muutosta esim. opiskelutapoja muuttamalla.” ”Muutamit opettajat antavat mahdollisuudet oppia muualla, mutta ovat tarvittaessa tavoitettavissa.” Erään opettajan näkemyksenä *”päämäärä on se, että olette mahdollisimman paljon poissa koululta.”* Laki ja opetussuunnitelma antavat mahdollisuuden oppimiseen koulun seinien ulkopuolella. Näistä puheenvuoroista kävi esille, että työelämäyhteistyö on lisääntynyt merkittävästi. *”Tehtiin nopeasti lukujärjestysmuutos, kun mahdollisuus työelämäyhteistyöhön ilmeni.”*

”Jos on vaikka töissä, niin kyllä minä suhtaudun myönteisemmin poissaoloon.” On hyvä, että *”kannustetaan töissä oloon.”* Entä ne opiskelijat jotka joutuvat olemaan tunneilla, miten heitä kannustetaan jaksamaan koulussa.

Mikäli opiskelua tehdään koulun ulkopuolella, niin siitä seuraa kysymyksiä, kuten esimerkiksi *”minkäs takia teillä on niin paljon vapaata.”*

”Mitä se erilainen oppimisympäristö pitäisi olla, opiskelijat eivät näe yhteistoimintaa, kyselytunnit.” *”Se mikä meiltä puuttuu selkeästi, niin meiltä puuttuu verkko-opetus ja verkko-ohjaus, niin että se olisi oikeasti resursoitu.”*

3.8 Teoriaa ja käytäntöä

”Nuoret on kuluttajia tänä päivänä myös koulutuksen suhteen ja laskelmoivat aika tarkkaan, että milloin kannattaa ja milloin ei.” Monen opiskelijan mielestä, *”jos meillä on menossa yleisaineiden jakso, niin on tylsää.”* ja *”ammattiaineidenjaksolla on tosi kiva.”* *”Opetetaan niin paljon vanhentunutta asiaa, jolla ei ole mitään merkitystä. Pitäisi enemmän työpaikkalähtöiseksi muuttua tämä opettaminen.”* *”Myös teoreettisissa aineissa voidaan tehdä.”* *”Oppiminen voi tapahtua muuallakin kuin luokassa.”* *”Kaikesta löytyy hyviä esimerkkejä tekemisestä.”* *”Harvinaista meidän opiskelijoiden keskuudessa on, että töistä ollaan poissa, kyllä se on aika harvinaista.”*

Monissa puheenvuoroissa tuli esille, että *”lähinnä oppimistapana kiinnostaa vain tekemällä oppiminen.”* *”Minusta siinä olisi rajattomat mahdollisuudet pistää ne yhteiset aineet ihan melkein pä kokonaan”* osaksi ammatillisia opintoja, että *”esim. matemaatiikka on osa yrittäjyyttä.”* *”Miten sen voisikaan kytkeä oikeisiin tilanteisiin.”* *”Se on se tahto ja se vaatisi aika uudenlaista työorientaatiota.”* Oppilaitoksen kiinnostavuuden kasvattamiseksi uudistusta kannattaisi kokeilla. *”Mikä tahansa opetustapa voi olla kiinnostava kunhan se natsaa sen opiskelijan tarpeisiin.”*

3.9 Temperamentti huomioon

Temperamentti huomioon - ”*Pitäisi ottaa, koska sillä on hirvittävän iso merkitys.*”
 ”*Voi olla joitakin, jotka ovat hirvittävän ujoja.*” ”*Temperamenttiltaan hyvin varauksellisia, että tarvitsevat aikaa.*” ”*Meillä vaan teetetään ryhmitöitä.*” ”*Jokaisen pitäisi olla supersosiaalinen ja kaikki vain eivät ole.*” ”*He eivät nauti siitä. Päinvastoin heille voi olla aivan kärsimystä.*” ”*Saavat valita.*” ”*Saavat suunnitella oman yksittäisen tehtävän.*”

3.10 Opiskelijan mahdollisuudet vaikuttaa opetukseen

Kysymykseen, että miten opiskelijat osallistuvat tuntien suunnitteluun sain kuulla, että ”*harvassa osassa aineita pystyy ottamaan huomioon opiskelijoiden näkökannat ja toiveet.*” Onneksi oli myös toisen suuntaisia vastauksia: ”*Jos minä sanon, että piirretään pipo, niin siitä tulee tylsä. Jos opiskelijat itse sanovat, että piirretään pipo, niin siitä tulee hieno.*” ”*Kun opiskelijat saavat itse päättää vaikka työn aiheen, niin siitähän tulee aivan erilaista huippujälkeä.*”

Opettajalle jää tehtäväksi ”*vaikuttamisen tason ostaminen oman työskentelyn suunnittelua lisäämällä.*” (www.edu.fi/teemat/keke/keke_kriteerit_ammattillinen.pdf Luettu 16.3.2009) Esim. liiketalouden perustutkinnon perusteissa viestitään, että ”*henkilökohtainen opiskelusuunnitelma pohjautuu opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin; opiskelija osallistuu oman opiskelunsa suunnitteluun*” ja ”*kun opiskelijan itseohjautuvuus kehittyy opintojen edetessä, itsenäisen opiskelun määrää ja opiskelijan vastuuta työ- ja opiskelutehtävistä tulee lisätä vähitellen*”.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 36§: *Koulutuksen järjestäjän tulee varata opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä.*

Laki ammatillisesta koulutuksesta 42§: *Oppilaskunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa 36 §:ssä säädetyissä asioissa.*

Miten hyvin opiskelijoilla on tietoa omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa opiskeluun? Ainakaan kukaan haastatelluista opiskelijoista ei tuonut esille oppilaskuntaa.

Ryhmille on muodostunut omia toivomuksia esim. kahvitaukojen ja kaksoistuntien pitämisestä sekä siitä, että myöhästymisiä ei saa tulla. Näitä sääntöjä ei kuitenkaan ole kirjoitettu näkyville.

3.11 Yhteydenpito opiskelijan kotiin

”Jotkut vanhemmat ovat hyvinkin paljon yhteydessä, mutta aika vähän meihin otetaan yhteyttä.” ”Pari kolme vanhempaa ottaa yhteyttä.” ”Muussa tapauksessa otetaan aika vähän yhteyttä.” ”Nykyisin kotiväkeen ollaan yhteydessä silloin kun poissaoloja alkaa olla.”

Aiheellisesti eräs henkilökuntaan kuuluva kysyi, että *”mikä on koulun panos vanhempiin päin.” ”Keskimäärin vanhemmat haluaa tukea nuoriaan.”* Opiskelijat toivat esille, että *”enemmän pitäisi olla kotiinpäin yhteydessä.”* Henkilökunnan keskuudessa on myös ymmärrystä, että *”paras tuennallinen asia on, että ollaan yhteydessä kotiin.”* Onko poissaolot ainut syy olla yhteydessä kotiin, kun *”muussa tapauksessa otetaan aika vähän yhteyttä.”*

”Ei ole resursseja – aikaa ja rahaa halutaan lisää.” Yhteydenotot toivotaan ja halutaan hoitaa myös vanhempiin klo 8 ja 17 välillä. *”Monet eivät halua ottaa illalla yhteyttä vanhempiin.”* Toisaalta henkilökunta ymmärtää asian toista puolta.

”Työssä olevana vanhempana ihmettelen, että voiko opettaja vaatia vanhemman ja hänen työpaikkansa antamaan resursseja koulun käynnin sujumuuteen vai tulisiko opiskelijan tukitoimet hoitaa vanhempien työajan ulkopuolella.” Tämä edellyttäisi

yhteydenpitoa mahdollisesti iltaisin tai jopa viikonloppuisin. ”Kyllä tämä poissaolojen kuriin saaminen on niin tärkeä asia, että kyllä siihen voisi antaa resursseja.”

”Jos opiskelija on paljon poissa, niin ryhmänohjaaja keskustelee ja rehtorin puheille. Annetaan kirjallinen varoitus. Siihen on kutsuttava vanhemmat mukaan.”

Laki sanoo, että nuorille järjestettävässä koulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630> (13.6.2003/479 5§))

Poissaoloihin puuttumisesta ja kodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä on saatu hyviä kokemuksia: ”Informoidaan, että nyt on teidän lapsi ollut poissa, että olisiko kotona ideoita, että mistä nämä poissaolot johtuvat ja sitten yhdessä lähdetään tekemään suunnitelmaa, että saataisiin niitä vähemmäksi.” ”Vanhemmilla ei ollut mitään käsitystä, että on vaikeuksia ja kun asia tuli ilmi nopeasti, niin kotona ruvettiin panostamaan ja puuttumaan asioihin ja kotoa tuli vinkkejä, miten halusivat koulun suhtautuvan asioihin.”

3.12 Opiskelijan vastuu

Edellä olevasta voi saada kuvan, että vastuu poissaoloista olisi pitkälti vain henkilökunnalla. Näin ei missään tapauksessa opiskelijoiden mielestä ole, vaan ”nuorilla pitäisi olla vastuuta ja niille pitäisi tarkasti selvittää, että mitä se tarkoittaa.”

Moni antoi haastattelussa ymmärtää, että on läsnäolopakko. Opiskelijan oppaassa on käytetty sanaa läsnäolovelvollisuus ja se tulee laista: laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), 34 § määrittelee opiskelijan velvollisuuden osallistua opetukseen: ”opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta.”

Ilmoittamisesta: ”Ryhmänohjaajalle pitäisi ilmoittaa vaikka tekstiviestillä.”

”Pitäisi antaa sille aineenopettajalle joku kirjallinen paperi.”

”Jos opiskelija on ollut poissa koulusta, hän itse ottaa selvää.”

”Yritetään pitää oppimisrauhaa yllä.”

Vastuuta omasta oppimisesta opiskelijat kantavat, että *”yritän löytää koko ajan uusia oppimistapoja.”*

Kesken tunnin tulijoista on häiriötä muille, joten *”jos ei tulla ajoissa tunnille, niin sitten ei tulla ollenkaan.”*

”Jos on uusi asia ja olet poissa, niin olet ihan pihalla.”

3.13 Turvallinen kasvatusorganisaatio

Opiskelijan tehtävänä on opiskelu. Olipa poissaolon syy mikä tahansa, niin miten tarpeellinen se on estääkseen opiskelijan opiskelun. *”Koska poissaolo ei ole vain poissaolo vaan se ilmentää aina jotain muuta, niin sen takia se pitäisi ottaa vakavasti ja se pitäisi lähteä aina mahdollisimman aikaisessa vaiheessa purkamaan, että se ei pääse ongelmaksi asti.”*

”Lapsethan tarvitsevat raameja ja järjestystä ja nuoret tarvitsevat niitä edelleen ihan samalla tavalla. Samalla tavalla me työntekijät tarvitsemme, että meillekin tehtäisiin johtajuuden kautta niin selvät raamit, että nämä on ne, näistä ei livetä ja täällä sisällä säilyy se sisällön vapaus ja sellainen omanlainen mahdollisuus varioida, mutta niin pitkään kun nämä lipsuu olipa mikä taso tahansa kyseessä, niin se menee tähän.”

”Tämä on kasvatusorganisaatio. Täällä pitäisi olla selkeät pelisäännöt kuinka meillä toimitaan ja meidän yksittäisten työntekijöiden pitäisi noudattaa sitä linjaa.” *”Meillä on tietyt raamit, meillä on tietyt käyttäytymissäännöt.”* Miten hyvin niiden noudattamista tuetaan?

”Meidän keskeinen ja ainut arvo on vastuullisuus niin, kyllähän tämä lyö kasvoille ihan suoraan ne poissaolot itsessään – sehän sotii sitä vastaan.” ”Murentaa tavoitetta ja tapaa millä tavalla meillä pitäisi työskennellä.”

Koululaitos on jäykkä laitos muuttumaan: se ei ole kiinni opetushallituksesta. Tämä ei ole yksipiippuinen juttu tämä poissaoloasia. *”Pitäisi koko ajan peilata sen opiskelija-aineksen ja tilanteen mukaan.”*

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630#a13.6.2003-479> Laki ammatillisesta koulutuksesta 13.6.2003/479 28§)

3.14 Erityisopetuksen tarve

Kysymykseen, että vaikuttaako lukihäiriö poissaoloihin, sain hyvin erilaisia vastauksia. *”Ei minulla ole tiedossa, että omassa ryhmässä olisi sellaista opiskelijaa, jolla olisi lukihäiriö.”* *”HOJKSilaisten määrä on kasvanut.”* *”Näitä hojksilaisia on alkanut olla enemmän ja enemmän.”* *”Onko ne todella lisääntynyt vai etsitäänkö niitä tarkoituksella?”*

”On todella hyviä teoriaopettajia, jotka, ottavat huomioon nämä lukihäiriöiset opiskelijat ja jos on opettaja tällainen, niin ei niitä tunteja sitten jätetä väliin.”

”Kyllä minä luulen, että se vaikuttaa enemmän kuin me edes ymmärretään.” *”Vaikuttaa sillä tavalla, että jos sitä ei oteta opetuksessa millään tavalla huomioon ja jos on vaikeuksia toimia siinä ryhmässä täysvaltaisesti niin kuin muutkin, se tuottaa ihan selkeästi vaikeuksia siellä, niin kyllähän moni jää välillä sen takia pois.”*

”Kyllähän nuoret naamioivat näitä muitakin oppimiseen liittyviä vaikeuksia siihen, että kunhan jäin tuonne hengaillemaan.”

Tiedustelin, että pitäisikö olla saatavilla erityisiä oppijoita koskevaa koulutusta. ”*Sen pitäisi olla yleisesti vaadittavaa koulutusta.*” ”*Ne, jotka haluavat ja pystyy tunnistaamaan erilaisia oppijoita, nehan ne niissä koulutuksissa jo käy. Ei sinne lähde ne, jotka ovat jämähtäneet yhteen tyyliin.*” ”*Pitäisi olla ihan yleisesti vaadittavaa koulutusta. Siinä vaiheessa, jos joku ei lähde, niin siinä vaiheessa se on työnjohdollinen kysymys.*” ”*Kuntayhtymän opiskelijahuoltosuunnitelma, jossa on erityisopetussuunnitelma ja opinto-ohjaussuunnitelmat ja siellä on ihan vahva lähtökohta ja sen pitäisi ohjata meidän toimintaa.*”

Suora lainaus Opiskelijahuoltosuunnitelman yleisen osan ensimmäiseltä sivulta:

”*Huolehdimme omalta osaltamme koko ikäluokan **erilaisten oppijoiden** kouluttamisesta toiminta-alueellamme. Ainakin minulle lukijana tuli sellainen käsitys, että oppilashuolto koskee oppilaitoksen koko henkilöstöä, myös opettajia. Opiskelijahuolto on moniammatillista yhteistyötä, jossa **kaikilla** opiskelijan kanssa oppilaitosyhteisöissä työskentelevillä on vastuu opiskelijahuollosta ja sen onnistumisesta.*” (<http://www.pkky.fi/Resource.phx/pkky/hallinto/organisaatio/kehittamispalvelut/opetussuunnitelma.htx>)

Liiketalouden perustutkinnon opetuksen pitäisi pohjautua opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin. Sen mukaan oppilaitoksen tulee huolehtia erityisesti niiden opiskelijoiden ohjauksesta, joilla on opiskeluvaikeuksia, esimerkiksi lukihäiriö, poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. Koko henkilöstön tulisi osallistua opiskelijoiden ohjaukseen niin opetushallituksen perusteiden kuin oppilaitoksen erityisopetussuunnitelman mukaan.

Opetussuunnitelman mukaan koulutuksessa tulee luoda avoin ja myönteinen oppimisympäristö, jossa elämäntaidot vahvistuvat ja opiskelijasta kehitty vastuuntuntoinen ja velvollisuuksistaan huolehtiva kansalainen ja työyhteisön jäsen.

Koulun erityisopetussuunnitelman mukaan erityisopetuksen tuntemusta lisätään kaikille opettajille järjestettävällä täydennyskoulutuksella.

4 TARKASTELU

4.1 Haastateltavana opiskelija

Vaikka otos oli pieni, niin opiskelijoiden heterogeenisyys tuli esille: toivottiin mahdollisuutta opiskeluun työn kautta ja toisaalta tykättiin luennoinnista, osaa opiskelijoista häiritsi luokan levottomuus ja osa ei nähnyt siinä mitään ongelmaa.

Nuorten arvoiksi ovat nousseet kodin rinnalle helppo elämä ja yhteisöön kuulumisen merkitys, josta huolimatta kukin on omaa identiteettiään rakentava yksilö. Opiskelijoiden puheenvuoroista tuli esille toiveet kouluuyhteisön yhtenäisiin toimintatapoihin, että kaikki opettajat toimisivat johdonmukaisesti poissaolojen suhteen ja kaikkia opiskelijoita kohdeltaisiin tasavertaisesti. Merkille pantavaa oli, että opiskelijoiden aktiivitaso saattoi vaihdella haastattelun aikana huomattavasti.

4.2 Haastateltavana henkilökuntaan kuuluva

Myös henkilökunta oli otannassa yllättävän heterogeeninen suhtautumisessa poissaoloihin: joitakin ne eivät haitanneet ollenkaan ja joitakin ne ärsyttivät suunnattomasti. Voimakkaasti tuli esille halu saada keskittyä olennaiseen.

5 AVOIMEKSI JÄÄNEET ASIAT

Haastattelun aikana tuli esille asioita, joihin viitattiin haastattelun aikana ja joiden käsitteily jäi avoimeksi:

- Vanhempien vastuu
- Perhetaustan ja asuinpaikan vaikutus poissaoloihin

- Poissaolojen vaikuttavuus perheeseen
- Miksi opettajilla on niin erilaiset käytännöt puuttua
- Viittauksen työyhteisön ongelmiin
- Resurssien oikeanlainen kohdentaminen
- Oppilaan tekemä väärä valinta
- Poissaolojen vaikutus niiden pitkittyessä
- Uuden tutkimuksen toteuttaminen muutosten jälkeen

6 OMIA NÄKEMYKSIÄ JA SUOSITUKSIA

Pääkysymyksenä oli, että mihin kaikkeen poissaolo vaikuttaa. Itselle suurimmaksi kysymykseksi nousi, että miksi nuori on poissa ja mitä voisi tehdä, että näitä poissaoloja ei syntyisi. Kysymysten esittämisen aikana heräsi koko ajan lisää kysymyksiä: Pitäisikö nuorille olla vielä täsmällisempiä kysymyksiä? Pitäisikö nuorille olla palkkio kyselyyn osallistumisesta? Onko koulu opiskelijaa vai opettajaa varten? Miksi opettajat olivat haastattelussa rentoja ja opiskelijat osin varautuneita? Onko univaikeus nuoruuden vahvuus vai heikkous? Onko ihminen luotu sellaiseksi, että nuoret vartioivat ja valvoivat, kun vanhemmat nukkuvat? Missä menee raja nuoren vapauden ja huolenpidon välillä? Olisiko oltava orientoiva jakso tiedonhakuun, tiivis keskustelu aikatauluista ja perehdyksestä.

Olemmeko eurooppalaistumassa ja hiljalleen hyväksymässä tavaksi pienen myöhästymisen? Voisiko ryhmänohjaaja sopia luokan kanssa yhteisestä toimintatavasta? Voisiko koulunkäynnin aloittaa yhteisillä säännöillä? Voisiko opettaja olla luokassa paikalla ennen muita? Alkaako oppitunti klo 8 vai 8.00? Voisiko sopia, että työskentely aloitetaan klo 8.00 ja esivalmistelut, kuten kirjat ja tehtävät on kaivettu esille en-

nen sitä? Tästä käytiin vilkasta keskustelua Plazan Muropaketti -sivuilla nuorison keskuudessa syksyllä 2008. Voisiko tunnit alkaa niin, että opettaja vastaa oppilaiden avoimiin kysymyksiin aluksi ja varsinainen opetus alkaa vartin päästä? Missä menee raja, että millaisia pakkokeinoja voi käyttää? Kävin seuraamassa opetusta Pkky:n Lieksan yksikössä ja osa opettajista lukitsi luokan oven, jotta myöhästyneet eivät pääse sisälle ainakaan ilman selitystä.

Tätä tutkimusta tehdessä on ollut suuri haaste syy-seuraussuhde: voiko poissaolojen vaikutusta lieventää yrittämällä vähentää poissaoloja. Kun nuori tulee peruskoulun jälkeen oppimaan ammattia, josta hänellä ei välttämättä ole todellista käsitystä, että mitä se tarkoittaa työelämässä, niin eikö hänen tulisi saada tutustua ko alaan koulutuksen alkaessa mikä minusta on tulossa isona. Mahdollisuus vaihtaa opinnoista toisiin voisi olla sulavaa, koska "miten kukaan voi peruskoulusta tullessaan tietää, että mitä tulee tekemään isona."

Opettaja-lehdessä olevan Lampisen artikkelin mukaan Porvoossa on saatu hyviä kokemuksia käynnistämällä toisen asteen koulutukseen tutustuminen niin, että oppilashuoltoryhmät kartoittavat kahdeksannella luokalla, ketkä hyötyisivät opetuksesta ja haluavat suorittaa viimeisen peruskoululuokan ammattioppilaitoksessa, jossa he tutustuvat kymmenkuntaan erilinjaan. Lieksassa on aloittanut yrittäjyysluokka – peruskoulun yläasteella olevat tekevät yhteistyötä yritysten kanssa. Voisiko Pkky seurata Porvoon Ammatti9-luokan mallia ja alkaa kasvattaa tulevia ammattiopistolaisia yhteistyössä peruskoulun kanssa?

"Jos meillä on menossa yleisaineiden jakso, niin on tylsää." Kun yleisaineiden jakso tuntuu opiskelijasta tältä, niin onko yleisaineiden opettajille saatavissa riittävästi resursseja ko. ammatin vaatimaan erityisosaamiseen: Resursseja oman ammatillisen osaamisen täydentämiseen, koulun ammattiaineiden opettajien kanssa tai jopa yrittäjien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Monen nuoren halu ottaa etäisyyttä lapsuuteen voimistuu kaveripiirin muuttuessa ja siirryttäessä peruskoulusta opiskelemaan tulevaan ammattiin. Odotukset koulutusta kohtaan ovat korkealla. Kuinka hyvin koulu onnistuu tuottamaan juuri sopivan annok-

sen dopamiinin lähde. Miten vahvasti koulun alussa tuodaan esille, että saat olla poissa tai mitä läsnäolovelvollisuus tarkoittaa, sillä on vaikutusta koko koulutuksen ajan.

7 TAUSTANäkemyksiä

Hirsjärven (2004) mukaan haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää se, että haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia: haastatteluaineisto on konteksti- ja tilannesidonnaista ja siinä syntyy pulma, että tutkittavat saattavat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossain toisessa tilanteessa.

Ihatsu & Roihan (1997) raportin mukaan Joensuun yliopiston erityiskasvatuksen laitoksen pilottitutkimuksella kartoitettiin käyttäytymisongelmia ammatillisissa oppilaitoksissa ja hankittiin samalla perustietoa uuden, laajemman selvityksen toteutusta varten. Sen mukaan poissaolojen syynä voi olla esimerkiksi oppilaan tekemän väärä valinta tai kypsytön ammattisuunnitelma, heikko menestys, oppimisvaikeudet tai opettaja-oppilas-suhteen vaikeudet. Oppitunneilla esiintyvä meluaminen ja haastattelu heikensivät niin opiskelijoiden kuin opettajien työmoraalia. Teoriatunneilta oltiin enemmän poissa kuin työtunneilta. Oppilaiden pahoinvointi purkautui tämänkin tutkimuksen mukaan ulospäin suuntautuvina käyttäytymishäiriöinä, kuten opetuksen häirintänä ja poissaoloina.

Siirryttäessä peruskoulusta ammattioppilaitokseen (Pasanen 2001) tärkeää olisi panna ennaltaehkäisevään työhön, jotta nuorten ongelmat eivät pääsisi syvenemään. Kouluissa tulisikin kiinnittää erityistä huomiota oppilaiden poissaoloihin, niiden syihin ja muuhun poikkeavaan käyttäytymiseen, jotta ongelmiin pystytään reagoimaan riittävän ajoissa. Näin kasvavia vaikeuksia opinnoissa sekä turhia opintojen keskeyttämisistä voitaisiin mahdollisesti estää.

8 LOPPUSANAT

Poissaolot vaikuttavat saatujen tulosten mukaan laajasti opiskelijan lisäksi kouluun, sen henkilökuntaan ja jopa koulun sidosryhmiin. Opettajat pitivät työtään haastavana ja opiskelijoilta saatua palautetta pidettiin kannustavana. Opiskelijoista osa halusi, että koulu ja koti tekisivät enemmän yhteistyötä, kun taas henkilökunnalle yhteydenpito oli lähinnä resurssikysymys. Poissaolot toivat lisätyötä niin opiskelijoille kuin koulun henkilökunnalle. Asian vakavuuden vaatimalla varhaisella puuttumisella ja opiskelijoiden erilaisen taustan sekä oppimistyylin ja kehitysvaiheen huomioimisella voidaan tulosten mukaan yrittää vaikuttaa poissaolokäyttäytymiseen. Luomalla erilaisia oppimismahdollisuuksia ja sisällyttämällä enenevässä määrin teorian käytäntöön oppilaat kokivat saavansa peruskoulun jälkeen mieluista ammatillista koulutusta.

LÄHTEET

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu : teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Kolari, P. 1975. Poissaolot koulusta : tutkimus poissaolojen yleisyydestä, syistä ja suhtautumisesta poissaoloihin. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos

Ihatsu, M & Ruoho, K. Poissaoloista eniten haittaa. Opettajalehti 25. 19.6.1997.

[http://www.opettaja.fi/portal/page?_pageid=95,82089&_dad=portal&_schema=PORTAL&key=42723] Luettu 9.1.2008.

Martikainen, T. 2005. Joensuun Yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 102.

Inhimillinen tekijä : opettaja eettisenä ajattelijana ja toimijana. Joensuun yliopisto. Joensuu.

[http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/martikainen_inhimillinen/martikainen.pdf] Luettu 20.5.2009

Koskela, H. 2003. Joensuun Yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 102. Opiskelijoiden haasteellisuudesta ammattiopintoihin sitoutumisen substanssiteoriaan.

Grounded theory -menetelmän soveltaminen ammattioppilaitoksen opettajien kuvauksiin opetettavistaan.

[http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/koskela_opiskelijoiden/koskela.pdf] Luettu 15.3.2008

Pasanen, Ruut (2001) Peruskoulusta ammattioppilaitokseen. Opinto-ohjaus peruskoulusta ammattioppilaitokseen siirtymisen vaiheessa. Teoksessa Pirttiniemi, J. & Päivänsalo, P. (toim.) Perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen kehittäminen – Neljän alueellisen projektin kokemuksia. Moniste 14/2001. Opetushallitus. 7–26.

Lampinen, K. Oma ala löytyi kokeilemalla. Opettajalehti 27.11.2009.

[http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2009_48/140437.htm] Luettu 29.11.2009

Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä. Internet 15.9.2009 10:58. Poissaolo-ohjeet

[<http://www.pkky.fi/Resource.phx/pkky/amo/joensuup/kaha/opiskelijalle/poissaohje.htx>] Luettu 29.11.2009.

Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä. Kehittämisasiakirja 2008 – 2012

[<http://www.pkky.fi/Resource.phx/pkky/amo/opiskelu/opetussuunnuidist.htx.i526.pdf>] Luettu 11.11.2009

Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä. Opettajan opas s. 7-10 & 16-17.

Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut. Menettelytavat AMOJP:ssa opiskelijoita koskevilla kurinpidollisilla asioilla ja rehtorin päätöksissä.

Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut. Poissaolohakemus.

[<http://www.pkky.fi/Resource.phx/pkky/amo/joensuup/kaha/opiskelijalle/lomakkeet.htx>] Luettu 29.11.2009

Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut. Esitietoja opiskelijan määräaikaista erottamista varten.

Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut. Esityskirjallisen varoituksen antamiseksi.

Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut. Esitys rehtorille opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut. Opiskelijan opas 2009-2010.

[<http://www.pkky.fi/Resource.phx/pkky/amo/joensuup/opisk-palvelut/opisk-opas.htx>] Luettu 1.10.2009.

CmapTools-ajatuskarttojen piirto-ohjelma. [cmap.ihmc.us/download/]

Ladattu 4.4.2008

LIITTEET

Liite 1. Oppilaitokselta tutkimusluvan pyyntö

Hakemus

Tutkimuslupa

Pyyntö saada henkilötietoja viranomaisen henkilörekisteristä julkisuuslain (621/1999) 16.3 §:n nojalla

Rekisterin ylläpitäjä Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä

Käyttöluvan hakijan nimi ja yhteystiedot

Riitta Pappinen

[REDACTED]

[REDACTED]

p. [REDACTED]

sähköposti [REDACTED]

Tietojen käyttötarkoitus

Kehittämishanke aiheena:
Poissaolojen vaikuttavuuden tunnistaminen

Tausta

Kehittämishanke on osa tutkijan Jyväskylän ammattikorkeakoulussa tapahtuvia ammattipedagogisia opintoja. Hankkeen toteutus Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut esityksestä.

Ryhmät

1. opettajat (pienryhmä)
Joensuun Ammattiopisto, Palvelut
satunnaisotos 4-6 opettajaa
joukossa vähintään kaksi ryhmänohjaajaa

2. opiskelijat (pienryhmä)
kaupan ja hallinnon alan opiskelijat, joiden opiskeluoikeus päättyy vuoden 2008 aikana
satunnaisotos rajauksin: kahdella on ollut merkittävästi poissaoloja ja kahdella lähes poissaoloton opiskelu.

Tarvittavat tiedot

Nimet ja puhelinnumerot osallistujien tavoittamiseksi haastattelua varten. Tiedot noudetaan, kun tieto saatavuudesta on annettu puhelimitse numeroon [REDACTED]. Toivomus, että tiedot ovat käytävissä viimeistään viikon kuluttua.

Sitoudun käyttämään saamiani tietoja vain tässä hakemuksessa ja sen liitteessä ilmoitettuun tarkoitukseen enkä luovuta tai myy tietoja edelleen. Sitoudun myös hävittämään aineiston käytön jälkeen.

Haastattelu on tarkoitus saada liikkeelle viimeistään 31.3.2008.

Ylämyllyllä 17.3.2008

Riitta Pappinen

Liite

Kehittämishankesuunnitelma

Liite 2. Saate tutkimukseen osallistuville

Saate

28.3.2008

Henkilökohtainen haastattelu

	Haastattelun tavoitteena on kerätä tutkimusaineistoa poissaolojen ilmenemisestä ja mihin niillä on vaikutusta.
<i>Tausta</i>	Suoritan Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettaja-korkeakoulussa opintoja tavoitteenani valmistua ammattiaineiden opettajaksi. Osa opintojani on kehittämishanke, jonka toteutan oppilaitoksessa Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Joensuu Palvelut. Hanketta työstetään opiskelun yhteydessä oppimispiireissä ja seminaareissa. Lisätietoja: Opiskelijan käsikirja 2007-2008 [http://www.jamk.fi/download/opiskelijan_kasikirja_2007-2008_opettajankoulutus.pdf]
	Tutkiva opettajuus kiinnostaa minua, joten valitsin kehittämishankkeekseni tutkimuksen toteuttamisen ja aiheeksi sain poissaoloilmiön tutkimisen.
<i>Kehittämishanke</i>	Poissaolojen vaikuttavuuden tunnistaminen kuvaa poissaoloilmiön ja sen vaikutuksia.
<i>Hankkeen lähtökohdat</i>	Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä on strategiassaan määritellyt: rakennamme tulevaisuuttamme ja toimintaamme seuraaville menestystekijöille, kuten opetuksen, opiskelun ohjauksen ja tutkintojen järjestämisen korkea laatu. Olettama: poissaolot vaikuttavat opiskeluun.
<i>Toteutus</i>	Tutkimus toteutetaan kevään 2008 aikana ja siihen osallistuvat opettajien ja oppilaiden pienryhmät. Henkilökohtaiseen haastatteluun on hyvä varata aikaa vähintään yksi tunti. Haastattelun yhteydessä pyydän lupaasi syntyvän materiaalin käyttöön. Oppilaitokselta tutkimusta varten saamani yhteystietonne olen sitoutunut hävittämään kehittämishankkeen hyväksynnän jälkeen. Tutkimukseen osallistuneiden nimet eivät tule julki. Saadun aineiston analyysin pohjalta totean vastausten pääseikat ja laadin raportin sekä mahdollisesti artikkelin julkaisua varten.
<i>Yhteystietoni</i>	Lisätietoja Riitta Pappinen, p. 040-8200000 tai sähköpostilla riitta.pappinen@joensuu.fi Kiitos suostumuksestasi!
	 Riitta Pappinen
<i>Liite</i>	Kehittämishankesuunnitelma

Liite 3. Tutkimukseen osallistujan lupa

Tutkimuslupa

Tutkimusaineiston kerääminen ja käyttäminen*Kehittämishanke***Poissaolojen vaikuttavuuden tunnistaminen***Tausta*

Kehittämishanke on osa tutkijan ammattipedagogisia opintoja. Hanketta työstetään oppimispiireissä ja seminaareissa. Tutkija laatii hankkeesta kirjallisen raportin sekä mahdollisesti artikkelin julkaisua varten. Oppilaitokselta tutkimusta varten saamani yhteystietonne olen sitoutunut hävittämään kehittämishankkeen hyväksynnän jälkeen.

Suostumus

Olen lukenut saateen ja

- suostun osallistumaan tutkimukseen.
- Tutkimuksen yhteydessä antamaani kirjallista ja äänimateriaalia saa käyttää tämän tutkimuksen tulosten analysoinnissa.
- Osia antamastani äänimateriaalista saa muuntaa kirjalliseen muotoon julkaistavaksi artikkelimuotoisen tutkimusraportin yhteydessä.

Joensuussa _____ . _____ . 2008

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 4. Tutkimukseen osallistujan huoltajan lupa

Tutkimuslupa

Tutkimusaineiston kerääminen ja käyttäminen*Kehittämishanke***Poissaolojen vaikuttavuuden tunnistaminen***Tausta*

Kehittämishanke on osa tutkijan ammattipedagogisia opintoja. Hanketta työstetään oppimisympäristöissä ja seminaareissa. Tutkija laatii hankkeesta kirjallisen raportin sekä mahdollisesti artikkelin julkaisua varten. Oppilaitokselta tutkimusta varten saamani yhteystietoonne olen sitoutunut hävittämään kehittämishankkeen hyväksynnän jälkeen.

Suostumus

Lapseni on saanut kutsun osallistua tutkimukseen. Olen lukenut saateen ja

- annan hänelle luvan osallistua.
- Tutkimuksen yhteydessä hänen antamaa kirjallista ja äänimateriaalia saa käyttää tämän tutkimuksen tulosten analysoinnissa.
- Osia hänen antamastaan äänimateriaalista saa esittää tutkimustulosten julkaisun yhteydessä.
- Osia hänen antamastaan äänimateriaalista saa muuntaa kirjalliseen muotoon julkaistavaksi artikkelimuotoisen tutkimusraportin yhteydessä.

Joensuussa _____ . _____ . 2008

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 5. Kysymykset opiskelijalle

Kysymykset opiskelijoille

Taustatiedot

Nimi

Haastattelun ajankohta päivä ja klo

Ikä

Perhesuhteet

Oma elämänhistoria (juuret, lapsuus, nuoruus, elämäkokemus/elämäntahti)

Miten kuvaat kouluasi oppimisympäristönä (varustelu, koko, opettajat, työyhteisö)? Miten opiskellaan? Millaista koulussa on?

Pääkysymys: Mihin kaikkiin asioihin poissaolo vaikuttaa?

Miten poissaolo vaikuttavat opiskelijaan/opettajaan/ryhmänohjaajaan/kouluun/elinkeinoelämään?

Miksi poissaolo vaikuttaa opiskelijaan/opettajaan/ryhmänohjaajaan/kouluun/elinkeinoelämään?

Mikä vaikuttaa?

Milloin vaikuttaa?

Täydentävät kysymykset:

Mitä ja milloin opiskelijoille on kerrottu poissaolojen ilmoittamisesta?

Mitä opiskelijoille on kerrottu poissaolojen vaikuttavuudesta (opiskeluun ja) tulevaisuuteen?

Millainen suhtautuminen sinulla itselläsi on poissaoloihin?

Miten muut (opiskelijat, opettajat) suhtautuvat poissaoloihin?

Miksi opiskelija on poissa? Mitkä kaikki tekijät vaikuttavat siihen, että opiskelija on poissa?

Mikä koulussa kiinnostaa ja mikä ei kiinnosta?

Miksi koet oppivasi hyvin/huonosti? Kuvaile.

Onko joku opetustapa, joka tekee opiskelusta kiinnostavan?

Miten opiskelijat osallistuvat suunnitteluun?

Onko luokalla omat säännöt? Kirjalliset? Onko omissa säännöissä ohjeita poissaoloihin?

Milloin ja miten poissaoloihin puututaan?

Miten poissaolot vaikuttavat koulun strategian toteutumiseen?

Liite 6. Kysymykset opettajalle

Kysymykset opettajille

Taustatiedot

Nimi

Haastattelun ajankohta päivä ja klo

Ikä

Perhesuhteet

Oma elämänhistoria (juuret, lapsuus, nuoruus, elämäkokemus/elämäkaari)

Miten kuvaat kouluasi oppimisympäristönä (varustelu, koko, opettajat, työyhteisö)? Miten opiskellaan? Millaista koulussa on?

Kuinka monta vuotta olet opettanut/ollut ryhmänjohtaja?

Miten kuvailet työtäsi?

Oletko nyt tyytyväinen työhösi?

Oletko muuttanut tietoisesti työtäsi? Milloin? Miksi?

Mitä haluaisit muuttaa työssäsi, jos siihen olisi mahdollisuus?

Mitä et muuttaisi mielelläsi?

Mikä sinulle on tärkeintä opettajan työssä?

Miten luonnehdit opiskelijoitasi oppijoina ja ihmisinä?

Millaista tukea opiskelijat saavat kotiväeltään, harrastuksiltaan ym.?

Millainen on koulun oppimiskäsitys?

Pääkysymys: Mihin kaikkiin asioihin poissaolo vaikuttaa?

Miten poissaolo vaikuttavat opiskelijaan/opettajaan/ryhmänohjaajaan/kouluun/elinkeinoelämään?

Miksi poissaolo vaikuttaa opiskelijaan/opettajaan/ryhmänohjaajaan/kouluun/elinkeinoelämään?

Mikä vaikuttaa?

Milloin vaikuttaa?

Täydentävät kysymykset:

Mitä ja milloin opiskelijoille on kerrottu poissaolojen ilmoittamisesta?

Mitä opiskelijoille on kerrottu poissaolojen vaikuttavuudesta (opiskeluun ja) tulevaisuuteen?

Millainen suhtautuminen sinulla itselläsi on poissaoloihin?

Miten muut (opiskelijat, opettajat) suhtautuvat poissaoloihin?

Miksi opiskelija on poissa? Mitkä kaikki tekijät vaikuttavat siihen, että opiskelija on poissa?

Mikä koulussa kiinnostaa ja mikä ei kiinnosta?

Onko joku opetustapa, joka tekee opiskelusta kiinnostavan?

Miten opiskelijat osallistuvat suunnitteluun?

Onko luokalla omat säännöt? Kirjalliset? Onko omissa säännöissä ohjeita poissaoloihin?

Milloin ja miten poissaoloihin puututaan?

Mistä tunnistaa, että poissaoloihin on puututtava?

Miten poissaolot vaikuttavat koulun strategian toteutumiseen?

EXTRA: Vaikuttaako lukihäiriö poissaoloihin?